

mei 1965

nummer 2.

CONTACTBLAD HISTORISCHE VERENIGING
VOOR HET LAND VAN MAAS EN WAAL

Tijdschrift
ter
bevordering
van
de
kennis
van
de
eigen
streek.

Redactie-adres: J.v.Oss, P.Verslootstr.19, Druten.
Secretariaat : Mevr., Cornelissen, Wilhelminastr.5,
Druten.

BELANGRIJKE VONDST TE DRUTEN.

Door een regelmatige verkenning op de Gelenberg, het betreft hier een pleistocene zandopduiking, onder Druten, waar men grondwerk verzet voor een toekomstig zwembad, ben ik in het bezit gekomen van aardewerk scherven.

Op \pm 50 cm. diepte werden de scherven aangetroffen over een oppervlakte van $1\frac{1}{2}$ mtr. . Bij de reconstructie van de vaas, kwam al een Romeinse vorm te voorschijn. Na een determinatie in Museum Kam te Nijmegen door Drs. A. V. M. Hubrecht, bleek het een vrij zeldzaam exemplaar te zijn. Hij beschrijft het als volgt :

Grote hoge kom van grijs ruwwandig aardewerk, met dikke uitstekende afgeronde rand. Onder op de Wand 5 eenwijdigeconcentrische groeven.

(vergelijk Brunsting-Hees, type 7)

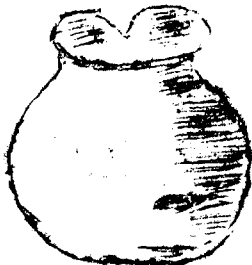
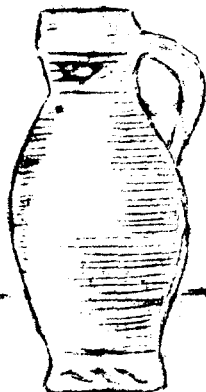
Afmeting $18\frac{1}{2}$ cm. hoogte grootste diam. 26 \varnothing cm.

Stamt uit begin 2e eeuw tot 3e eeuw na Chr.

Op de Gelenberg te Druten zijn reeds enkele aanwijzingen voor een doorlopende bewoning sedert de Romeinse tijd.

Het is te hopen dat de Gelenberg binnenkort nog meerdere geheimen prijs geeft.

P.v.Dinteren.

ANDERE VONDSTMELDINGENWAMEL

Door tussenkomst van Dr. Delicaat uit Ben-Leeuwen, was het voor mij mogelijk enige waardevolle gegevens te verzamelen. Tijdens het uitdiepen van de kelder van de R.K. Jongensschool, Lakenstraat 14 te Wamel, zijn in 1953 op \pm 3 mtr. diepte veel scherven en enkele vrij gave aardewerk potten te voorschijn gekomen. Jammer genoeg zijn de scherven zoek geraakt en kon ik dus alleen het overgeblevene laten determineren. a.v.

- a. Kogelpot, stamt waarschijnlijk uit de 2e helft van de 12e, of 1e helft 13e eeuw.
afmeting, hoogte 12 cm. - diam. $13\frac{1}{2}$ Ø.
- b. Jacobakan, een uit Schinveld gebakken exemplaar, zo niet dan toch een uit de directe omgeving van Schinveld gelegen pottenbakkerij vervaardigd stuk.
De hoogte (ca. 18 cm.) komt verwonderlijk goed overeen met de hoogte van vergelijkbare kannetjes uit Schinveld. (vgl. Berichten R.O.B. jrg. 12-13 (1962-63), pag. 442-444)

De bovengenoemde vondsten werden voor een deskundig onderzoek aan de R.O.B. te Amersfoort, vrijwillig afgestaan door resp. Dr. Delicaat te Ben-Leeuwen en Pastoor F.v. Bakel te Wamel.

Hiervoor mijn hartelijke dank.

P.v. Dinteren.

Ewijk

In de zomer van 1964 is in de Waal te Ewijk een zandstenen kapiteeltje gevonden. Het werd aangetroffen in grond afkomstig uit de westelijke der twee, voor de gasbuis van 90 cm. Ø, door de Waal gebaggerde sleuven.

Het betreft hier een stuk colonnet, uitgevoerd in zgn. Bremer zandsteen en daterend uit de dertiende tot veertiende eeuw, waarbij toch het meest wordt gedacht aan de dertiende eeuw.

Het is een kapiteelstukje met de bovenaanzet van een "Kolommetje", dat een was met een stenen wand.

Op het Kolommetje heeft waarschijnlijk een gewelf gerust. Vermoedelijk is dit kapiteeltje een bouwfragment van een vroeg-Gotische kerk of kapel.

Het kapiteeltje werd gezonden naar het Aartsbisshoppelijk museum te Utrecht en werd beoordeeld door Dr. D. P. R. A. Bouvy.

P. v. Dinteren.

"ROODHEKKENPAS"

Van het opgravingsmateriaal uit de Roodhekkenpas te Druten zijn voorts twee armband fragmenten gedetermineerd door het Archeologisch Instituut te Utrecht.

Door Mej. Isings aldaar werd mij het volgende medegedeeld :

1. Fragment van doorschijnend blauwe armband, met gele zigzag, 5 ribben met brede middelrib.

Afm. lengte 33 mm.

breedte $15\frac{1}{2}$ mm.

grootste dikte 5 mm.

breedte middelrib (met gele zigzag) 5 mm.

aangrenzende ribben 3 mm.

buitenste ribben \pm 2 mm.

Vgl. Haevernick type 7 b, die meestal blauw zijn.)

Behoort tot de Cultuur van La-Tène C-D (begin)

\pm 300 v. Chr.

2. Fragment van Kobaltblauwe armband ; is door verweering dof geworden.

5 ribben met vrij brede middelrib.

Afm. lengte 24 mm.

breedte $14\frac{1}{2}$ - $16\frac{1}{2}$ mm.

gr. dikte \pm 4 mm.

breedte middelrib \pm 8 mm.

aangrenzende ribben zeer asymeterisch.

(vgl. Haevernick 7 a.) Kan, vroeg La Tène zijn.

Voorts zijn nog enkele Romeinse scherven waargenomen uit begin eerste Eeuw. Het onderzoek duurt voort !

P. v. Dinteren.

DE DOKTER EN DE PASTOOR.

Een episode uit 1800.

Ten tijde van de republiek en ook nog in de z.g. Bataafse tijd, was het Ambtsbestuur van Maas en Waal ook belast met wat wij thans de gezondheidszorg zouden noemen. Veel omvatte deze taak bepaald niet. De zieken van deze streek zullen wel eens hun toevlucht gezocht hebben bij de doctoren in Nijmegen en elders, doch waarschijnlijk meer nog vertrouwd hebben op de kennis en behendigheid van rondreizende en ook wel gevestigde kwakzalvers. Toezicht was daarop nauwelijks.

In 1779 veranderde dat wat. Toen werd er door het Ambtsbestuur een "chirurgijn" voor heel Maas en Waal aangesteld, die de protectie van het ambtsbestuur genoot, maar daar tegenover verplicht was armen gratis te helpen. De man was van huis uit rooms, doch omdat het toen om een dergelijke functie te bekleden, nodig was lidmaat te zijn van de hervormde kerk, ging hij rond 1780 over naar de protestantse kerk. Dit nam op hun beurt de roomse boeren van Maas en Waal niet; zij gingen de officiële chirurg boycotten en die was daardoor gedwongen om in 1784 het Ambtsbestuur te vragen hem en zijn gezin te onderhouden omdat er geen werk meer voor hem was.

Nadat de Fransen in ons land waren gekomen, werd de man weer rooms en een dikke eeuw later is een van zijn afstammelingen pastoor te Puiflijk geweest.

Ondertussen had zich ook nog een andere dokter in Druten gevestigd, die wel eens zijn rekeningen voor mensen die zelf niets betalen konden, bij het Ambtsbestuur inleverde.

Uitermate moeilijk werd de situatie rond gezondheids- en armenzorg na 1795 in de z.g. Bataafse tijd, toen er een felle strijd bestond om de z.g. armengoederen. Het Ambtsbestuur had toen geen geld meer om de z.g. "armendokter" aan te stellen en kon ook geen doktersrekeningen meer betalen voor armen en ongelukkigen die zelf niets meer hadden. En dat waren er in die tijd van oorlog, bezetting en grote overstromingen heel wat.

Een enerzijds grappige, doch anderzijds toch ook wel bijzonder navrante episode uit die tijd leren we kennen uit de volgende stukken uit het Ambtsarchief.

Hoofdpersonen zijn de pastoor van Appeltern, die dokter speelt om arme mensen van Maas en Waal te helpen en de dokter van Druten, die vindt dat de pastoor broodroof pleegt en dus dat dokteren verboden moet worden. Omdat ze aldus een boeiend beeld oproepen van de situatie uit die dagen, zullen we de nogal langdradige stukken letterlijk weergeven.

Hier volgen ze dan :

19 July 1800

Request aan 't Gemeente Bestuur des Ambts Maas en Waal Medeburgers'

Geeft met respect te kennen H.v.d.Heuvel, gepromoveerd en geadmitteerd medicinae Doktor binnen deese republiek, teevens practiseerende te Druten in den Ambte voornoemd:

Dat zekere Huygens, gequalificeerde roomsche pastor te Appeltern binnen U.L. jurisdictie, zeederd lange zig heeft bezig gehouden, met op de meeste Dorpen de geneeskunde te exerceeren aan veele personen, bij verdere persuasie medicijnen geevende tot herstel hunner gebreeken dat hij zelfs chirurgicalia bij de hand neemt.

Dat het almeede gebeurd is, dat sommige der patienten door mishandeling van hem bijna en ook zelfs geheel ongeneesbaar geworden zijnde, zich bij den adressant om hulpmiddel weder hebben vervoegt, dat den adressant ten hoogsten wonderlijk voorkomt, dat zulk een persoon, die zich na Eed en plicht alleen met zijn kerkelijk moet bemoeien, bij continuatie heedendags met zoo een ampel kwakzalverpractijk blijft volhouden ten kosten van honderden Eenvoudigen haar gezondheid en leven.

Den adressant zoude zulk versogt meenigvuldige lieden met naam en toenaam kunnen allegeeren, die hij als practicus heeft behandelt en nog dagelijks behandeld, wat meer is den adressant is van goede hand geïnformeerd, dat er omtrent zeventig patienten zijn op eenen dag bij hem geweest, zijn, schoon den adressant tot nog geen een geval weet te noemen, waar in den pastoor gelukkig geslaagd is, veel minder dat hij gehoord zou hebben, dat

dat den opgeraaptten practicus is een wonderdoener niet te minder worden door deze weg, alle hier omstreeks medicinae practici, zoodanig benadeelt, dat die eyndelijk geen bestaan meer zullen hebben, heeft zich den adressant verplicht gevonden dit ter kennis niet alleen te moeten brengen maar tevens U.L. te informeren.

Dat zulke practijken 't zij van Pastors hetzij van anderen, die niet gepromoveerd zijn of geadmitteerd, gelijk deezes Huygens notoir niet is, volgens 's Lands wetten niet mogen getolereerd worden en ter maintien van dien zal dienen gesordt te worden, voor de handhaving der medicinae Doctoren, d'adressant vertrouwende dat U.L. hierin de nodige voorzieningen zult gelieven te doen of zodanige middelen te beraamen, om daar te stellen, dat aan gen. Huygens de medicinae als chirurgae-practijk worde verbode.

H. v. d. Heuvel M. Doctor.

Het bestuur van het Land van Maas en Waal besloot om, alvorens hierop te beschikken, het adres in handen te stellen van pastoor Huygens, waarna er een maand later een brief met vele bijlagen binnenkwam uit Appeltern. We laten ook die weer letterlijk volgen :

Het is waar, dat ik dagelijks overvallen word door veele ongelukkige, elendige en kweelende persoonen, God beweege Uwen harten om in U.L. jurisdictie waar soo veele elendige worden gevonden, zoodanige persoon worde gesteld, die de ongelukkige Arme zieken, zodanig behandelde en bijstand verleende, als hunner Arme staat en hunne elendige gebreecken vereysten ; dus zou ik mijnen duer niet zien overloopen en mijne rust niet zien gestremt worden door eene meenigte van arme elendige en andersints verlate gebrekkige needdomenschen.

Ik verwonder mij. Burgers, Bestuunders dat den aanklager van den Heuvel die de wet der menschlievendheid ooc schipdelijk onderhoud, daer hij geen armen om zijn dour kan zien.

zonder hen een aalmoes te geeven mij bij U.L. aanklaagt, dat ik eenen kweelende armen lamenteerende zieken van de Dokters opgegeeven -sub A- of andersints bij gebrek aan geld aan hun niet meer durvt klagen -sub B- een aalmoes van gezondheid mededele.

Ik verwonder mij nog meer, burgers Bestuurders, dan den burger beschuldiger die niet ontziet mijnen gedwongen raat kwakzalver practijk te noemen, ontziet zulken persoon te noemen die door mishandeling van mij bijna en dok geheel ongeneesbaar zou zijn geworden : zou den burger wel gemakkelijk zijn geweest nadien volgens zijn adres zodanige zich weeder bij hem hebben begeeven ? of is zulx misschien om mij gelegenheid te onttrekken en plaats van defensie ? waartoe ik mij bereid toone, zo wanneer den aanklaager mij zulke mishandelde personen zal gelieven te noemen, ik beweere zeker te zijn geen raad mij te hebben bestaan te geeven die zelfs maar twijffelagtig is ter betrekking haarer gebreeken. Dat ik geen en ander, als die van de medicijn Docters scheene verlaten te zijn, geen ander als die lang zonder baat gemedicineerd hadden, geen anderen als die geen geld hadden of die hun duytsjes al gijjt waeren, heb geneezen, getuygen alle mijne bijzijnde attesten, en wel E, die ik niet hebbe willen helpen omdat zij nog niet gedoctord hadden en bekwaam waeren om te betaalen, zoo 't noodige was zou ik tot verdere staving dezems meer attesten kunnen vorderen.

Zo 't waar is, dat ik ook door Eed en pligt maar alleen aan 't kerkelijk verknogt ben, gelijk den Burger van den Heuvel zegt, beweere ik tans voor God en de wereld, dat ik de naastenlievede en Barmhartigheyd noyt hebben aafgeswooren waarin mijnen Zaligmaker mij heeft voorgegandaar en boöven een voorname reede waarom ik mij meer als anderen menschen verpligt zien, is omdat ik hun door natuurlijke middelen helpende, hun uyt hun bijgeloovigheyd trekke, waarin zij hun bevinden, zoo haast zij voor hun geld van de Doctors niet geholpen zijn, want zoo haast een doctor zegt dat niet helpen kan, dat het zijn verstand te booven gaat -sub A- zijn zij - zoo meenen zij - behext of van een kwalijke hond geraakt ; den Burger aanklager betuygt uit goede hand te weeten, dat er 70 personen op een dag zijn aan mijn huys geweest,

zoo men leugenen voor waarheid mag dienen, vind men ligt stof genoeg.

Weet de Burger van den Heuvel geen geval waarin ik gelukkige geslaagd ben ? laten er daarom geenen weesen ? hij heeft niet gehoord, dat ik een wonderdoener ben, dat ben ik ook niet, tans zou den Boer gaan twijffelen, omdat ik op zoo korten tijd, door zoo geringen middel heb geholpen, die den gepromoveerden en geadmitt. med.Doctor van den Heuvel als onhulpzaam opgaf.

Aan 't bestaan der Doctors heb ik weynig nadeel gedaan, want ik geenen raad heb gegeven als aan die betuygden, dat zij 't doctoren moey waaren - zommigen omdat zij lange zonder voordeel, zommige omdat zij geen geen geld meer hadden.

Ik protesteer eyndelijk voor U.L.Burgers gelijk ik ook doe en nedaan heb aan ieder mijnen raad versceekende, dat ik mij niet uitgeev voor eenen medicinae doctor, die uyt professie zich toelegt op 't behandelen der zieken en dus gaan ik met geen bedrog om, maar dat zij mijnen raad moeten beschouwen als voor zooveel ik mij aan hen uitgeeve, te weeten voor een gemeen persoon of vriend, die uyt menschlievendheid of vrindschap over hun gesteltnis mijn goeddunken zeggen 't welk zij kunnen volgen of niet ; zoo de aanklager in mij een gemeen persoon berispt en peryculeus aanklaagt, waarom wilt hij dan die hij niet helpen laten gaan naar Jan Gubbels - sub C - ?

Zoo dan de Burger van den Heuvel zulkx in mij wilt verboden hebben, waarom doet hij niet verbieden zoo veele medicijn boeken in de Hollandsche taal onder 't oog van de wet tot gebruyck van een ieder en wel voornamentlijk van de gemeenen man, en de armen uitgegeeven, opdat den eenens ziende den eenen Buur aan den anderen zou kunnen middel en troost geven, als o.a. zijnde (volgen titels van boeken, gedrukt tussen 1775 en 1800, plus aanhalingen daaruit en de conclusie, dat die boeken waardeeloos zouden zijn, als er een wet bestond die zou verbieden dat de ene mens de ander hielp en raad gaf)

Dat ik de Chirurgie bij de hand vat, gelijk de adressant gelievt te zeggen, zal ze ker zijn, omdat ik den eenen of anderen een stuk van mijnen plaaster, die iik voor mij zelve heb gemaakt meede dele, of is het misschien, omdat ik met uit iets dat ik op mijn tafel gebruyck te laten snuffen op een halv minuut de tandpijn geneesen ?

zal dan de Burger van den Heuvel zodanig de zaamenleving willen bestrikt hebben, dat men malkander, zonder chirurgijn te weesen, deeze geringe liefde teekens niet zou mogen bewijzen. Verder heb ik mij de chirurgie tot nog toe niet onderwent.

Tans Burgers, zoo U.L. nodig oordeelt, dat ik zulcx teekenen van menschlievendheid aan mijn meede mensch ontzegge, zal ik mij volkome aan U.L. bedaart oordeel onderwerpen en zal denken dat beter is de gehoorzaamheid als de offerande.

Zoo U.L. Burgers meerdere attesten gelievt te requireren tot staving mijner eenvoudig bericht mij bereid eene overvloedigheid der zelve te versorgen, waaruit blijken zal dat den Heere van Leeven en gezondheid mijnen raad, die ik simpel om Zijne Wet te onderhouden, mijnen evenmensch heb gegeven, met Zijnen H.Zeegen heeft bekragtigt, zelfs tot overtuiging deezen zal ik, zoo 't de Burger Bestuurders gelieve te requireren, met een kroon van voortijds elendigen en door mijnen raad gesunde meedemenschen U.L. zeer gerespecteerde vergadering komen getuygen geaven.

Heil en Eerbied

14 augustus 1800

J. Huygen Pastor.

Bijlagen bij de brief van pastoor Huygens :

sub A. Attendeere en verclaare ik ondergetokende H. Schilten, dat ik alle devoorens heb aangewend tot gezondheid van mijn Huisvrouw, ik ben geweest bij den Hul van Nijmegen en daar medicamenten van gehad, maar geen Baat, mijn vrouw is geweest bij Doctor van den Heuvel te Druten en daar medicamenten van gehad, al geen Baat. Geweest bij Michiel Meegens aan de Schaykse Hoek en daar medicamenten van gehad, al geen Baat. Gedoctord bij doctor de Heij te Meegen verscheydne wecken, niets geen Baat. Medicamenten gehad van de Wed van de Leygraav te Ude, al geen Baat. Vandaar bij Doctor Verhaagen te Meegen en medicamenten daar van gehad, nog al geen Baat. Naderhand benen wij tot informatie gekoomen dat de Heer Huygens;

pastor te Appeltern, eenige pacenten heeft geholpen en weder tot haar gezondheid heeft gebracht, toen hebben wij aan zijn versoegt om eenige middele, aan de hand te geeve tot gezondheid van mijne vrouw 't welk hij ter Liefde heeft gedaan, en mijn vrouw heeft van die middele meer baat bevonden als van de bovenstaande altemaal. Dit bevestig ik met waarde woorde of inplaats van waäre woorden ben ik ten alle teyden gewillig en berijft om dit met Eede te sterken.

8-8-1800

w.g.H.Schilten.

sub B. Ik ondergetekende getuyge als dat mijn vrouw omtrent een heel jaar is ziek geweest en bij veele Doctoren is geweest om geholpen te worden en 't laatste bij Doctor van den Heuvel, die al eenige guldens van mij heeft bekoomen en ten laatste zeijde, dat hij haar niet konde helpen, toen heeft de pastoor van Appeltern haar in weynige dagen geholpen sonder een duit van mijn kosten.

Horssen 8 augustus

Goosen van der Linden.

sub C. Ik verclaar door deesen dat mij soon seer langen tijd is ziek geweest, dat 't een deer was om aan te zien ; wij zijn bij Doctor van den Heuvel te Druten geweest, die ons middele heeft gegeeven en als hij hem niet helpen konde, heeft hij ons na Jan Gubbels willen doen gaan ; hij zeide dat die veel help ; wij hebben nog veel ander middel gedaan en zijn door geen geholpen als door de raad van de pastor van Appeltern en dit zonder een duit van onze kosten.

Wouter van Zuylen.

sub D. Verclaar ik ondergeschrevene, dat mijn vrouw ruim een halv jaar is ziek geweest, waarom ik mij bij verscheyden doctors vervoegt heb waar onder ook Doctor van den Heuvel zonder baat te vinden, tot dat zij haar heeft begeeven naar den pastoor te Appeltern, die ons heeft raad gegeeven, waardoor zij is gezond geworden zonder een duit van onze kosten.

Herman de Cok.

sub E. Mijn zoon heeft zoo lang een groot gezwel gehad aan 't Hoofd en daar bij zeer ziek en alle mid-delen gebruikt die ons gezeid wierden en ten laatsten na Appeltern bij de Pastor gegaan en die heeft mij jonge met een huysmiddel genesen dat geen geld koste.

Horssen

Jan Peeters.

sub F. Attestere en verclare ik P. Poelmans. Dat ik den Heer Huygens pastor tot Appeltern heb versogt tot twee keer versogt om te komen bij mijn vrouw gelijk hij heeft gedaan, den Heer Huygens heeft mij geraden, dat ik zou gaan naar Doctor Verhaagen te Megen gelijk ik heb gedaan.

Altforst 8 aug.

sub G. Attestere en verclare ik onderget. Willem van der Horst, dat ik ben gegaan tot gezondheid van mijn vrouw, die veel pijnlijk en gevaarlijk krank was, naar Doctor van den Heuvel te Druten, en heeft medicamenten van zijn gehad, en ten laatsten heeft hij teegen mijnen soon gesegt, dat hij niet wederom hoefte te komen, wat dat 't zijn verstand te booven ging; toen ben ik gegaan naar de Heer Huygens, pastor te Appeltern, die heeft mijn vrouw met een gering huysmiddel van de pijn verlost in den tijd van vier dagen zonder een duyts kosten. Dit bevestig ik met waare woorden inplaats van waare woorden ben ik alle tijden berijst om met Eede te sterken.

Het ambtsbestuur kwam tegslotte tot het volgende
Appointement. (besluit)

Hier op als meede op request van van den Heuvel nader ge-delibreerd zijnde, is goed gevonden, terwijl bij den re-questrant niet gebleeken nog beweesen is, dat den Berigt-geever medicijnen of andere chirurgie medicamenten aan ee-nige zieken heeft gebragt, om als nog en tot zo lange de Requestrant zulcx met bewijsen zal hebben gestaapt, hier over niet te kunnen disponeren.

" DONDERSTENEN "

Naar aanleiding van het artikeltje "Donderbeitels" uit ons Kontaktblad nummer I, wil ik onderstaande vondst vermelden.

Op het erf van het gesloopte huis in de Heuvel te Druten, (laatste bewoner Th.Arts) zijn door de Heer G.v.Dinteren verschillende silex-knollen waargenomen. Bij een nader onderzoek bleek, dat er nog ruim een honderdtal te vinden was.

De afmeting van zo'n knol is ongeveer vuistgrootte. Navraag hierover aan verschillende vroegere bewoners leverde geen resultaat, behalve dhr.J.v.d.Heuvel. Deze herinnerde zich nog, dat in de keuken, tegen de schoorsteenwand, genoemde stenen zichtbaar waren.

De knollen zaten met de ronde kant naar voren ingemetseld over een opp.van ca. 30 cm. hoogte en een breedte van ca. een meter, juist onder de rand van de schoorsteenmantel.

Dhr.v.d.Heuvel vertelde verder dat een van de voormalige bewoners, dhr.Tromp, zeer bang was voor onweer.

Hierna is het huis sedert 1925 bewoond geweest door van Ommeren en deze heeft met de verbouwing de schoorsteen helaas gesloopt.

"Donderstokjes zijn in Gelderland witte wilgen stokjes, één mtr.lang, die in het Paasvuur een zwarte punt gekregen hebben en die bij onweer onder de schoorsteen werden neergelegd, niet in 't vuur, doch zomaar op de grond" x

Daar Bretagne door Kelten bewoond wordt, mag men aannemen, dat dit bijgeloof ook in onze provincie door die volksstam werd geplant.xx

Indien er onder de lezers ook dergelijke volksgebruiken bekend zijn, zie ik bekendmaking hiervan met belangstelling tegemoet.

P.van Dinteren.

x Aldus het Handelsblad van Zondag 8 aug. 1897 2e blad.
xx. Gelderse Volks-Almanak 1904• bldz.147.

BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN MAAS EN WAAL

De eerste geschreven geschiedenis van Maas en Waal begint, wanneer Julius Caesar Gallië veroverde. Dit is rond 50 vóór Chr. Hoewel Caesar nooit in ons land is geweest, schrijft hij in zijn beroemd geworden boek "De bello gallico", dat hier de Germaanse stam van de Batavieren woonde.

De Romeinen vonden ons gebied zó belangrijk, dat zij een heirbaan landinwaarts legden (de latere Koningsstraat), terwijl in Nijmegen zelfs een legioen gestationeerd werd.

In 402 vertrókken de laatste Romeinse troepen. Toen er rond 600 wat rust kwam, bleek, dat zich hier de Fransen gevestigd hadden.

Karel de Grote deelde onze landstreek in bij de gouw Toxandrië. Deze gouw omvatte ook geheel Brabant. Karel vond Nijmegen zelfs zo belangrijk, dat hij er een palts (palëis) liet bouwen, het z.g. Valkhof, waar hij vaak logeerde.

Toen Karel's opvolger in 843 stierf, kwam ons landje bij Midden-Frankenland. Toen dit rijk kort daarop uiteen viel, kwam Maas en Waal bij het Duitse Rijk. (Ost Frankenland)

Een slechte tijd brak nu aan, want het land werd geplunderd door de Noormannen. Na 1000 verflauwde de aanvals- en strooplust der Vikingen; de beschaving begon weer op te bloeien, en, rond 1100 ontstaan de meeste Maas en Waalse dorpen. De plaats waar nu Druten ligt, werd evenwel al \pm 500 jaar voor Chr. door een Keltische stam bewoond, getuige de opgravingen in de Roodhekkempas, terwijl ook Batenburg, Appeltern en Leeuwen waarschijnlijk al voor 1100 bestonden.

Onder de gebiedsuitbreiding van het gewest Gelre viel ook Maas en Waal. Dit gebeurde in de Slag bij Niftrik; voor die tijd behoorden wij bij Brabant. Vier eeuwen van betrekkelijke rust braken nu aan, maar in 1672 (het rampjaar) veroverde de Franse koning Lodewijk XIV Gelre en Utrecht.

Zo kwam Maas en Waal onder Frans bestuur, hetwelk geen goed heeft gedaan, want de Franssen plunderden en roofden waar zij konden en ze schrokken zelfs voor een paar moorden niet terug.

Bij het begin van de Franse tijd (in 1789) kwam Maas en Waal bij het departement van den Bommel. Daarna kwam onze streek bij het departement van Gelderland. Toen het koninkrijk in 1810 opgeheven werd, kwamen we bij het departement des Bouches du Rhin xx, welk departement ongeveer dezelfde grootte had als het dep. van den Bommel.

In 1814 wierp Nederland het Franse juk af en ontstond het Koninkrijk der Nederlanden; Maas en Waal kwam weer bij Gelderland, tot welke provincie het nu nog behoort.

Ik heb getracht de geschiedenis van Maas en Waal in het kort weer te geven. Ik hoop dat het me gelukt is.

Martien Bergevoet Jr.

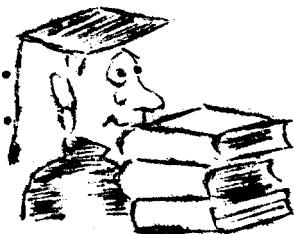
x. Zaltbommel. Zalt = zout Bommel = bomiloo = plaats met bomen. Zaltbommel is dus streek met bomen, waar zout gevonden werd, of misschien zouthandel gedreven werd?

xx. Departement van de Oevers van de Rijn.

Dialectonderzoek

Er werd door onze vereniging een verzoek gedaan aan de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te A-dam, afd. dialectologie, tot het organiseren van een dialectonderzoek binnen onze vereniging. Wij vernamen, dat er in de dialectstudie nog altijd veel werkkrachten te kort zijn en er nog veel problemen te over zijn, zodat ons verzoek zeer welkom bleek. In het najaar zal dan ook de Heer Jo Daan graag bereid zijn in een vergadering van de Historische Vereniging een en ander te bespreken. Er zal dan een werkgroep gevormd kunnen worden ter bestudering van het dialect van onze streek.

16.

BOEKENNIEUWS

Bij de uitgever : Europese Bibliotheek te Zaltbommel
verscheen een bewerking van een reeks 18 e eeuwse
beschrijvingen van steden en dorpen in Nederland,
"HOLLAND IN VROEGER TIJD "

Er verschenen o.a. 3 delen over de provincie Gelder-
land n.1.

Holland in Vroeger Tijd, deel VI Gelderland

Holland in Vroeger Tijd, deel VII Gelderland

Holland in Vroeger Tijd, Gelderland in Prent.

Deze zijn bewerkt door Dr.J.A.B.M.de Jong, gemeente-
archivaris en conservator te Nijmegen.

Serieprijs voor deze 3 delen f 22,50.Losprijs f 8,90.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij de uitgever :
Europese Bibliotheek te Zaltbommel.

MEETAPPARAAT

Wij ontvingen van de Heer C.v.Kouwen, Boksdornstr.84
te Nijmegen het bericht, dat hij een zeer gevoelig
meetapparaat, waarmee metalen voorwerpen tot op 'n
diepte van 1,5 mtr. kunnen worden opgespoord, tot zijn
beschikking heeft.

Is dit misschien iets voor een van onze leden, bodem-
onderzoekers ?

=====